

REFERENCES:

1. Belianevych, O. A. (2012). *Aktualni problemy hospodarskoho prava : navchalnyi posibnyk [Actual problems of economic law: a manual]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
2. Vinnyk, O. M. (2009). *Hospodarske pravo : navchalnyi posibnyk [Commercial law: a manual]*. Kyiv : Pravova yednist [in Ukrainian].
3. Skakun, O. F. (2006). *Teoriia derzhavy i prava : pidruchnyk; per. z ros. [Theory of state and law: a textbook; translation from Russian]*. Kharkiv : Konsum [in Ukrainian].
4. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]*. (2003). Ofitsiyni visnyk Ukrainy, 11 [in Ukrainian].
5. Vinnyk, O. M. (2009). *Hospodarske pravo : navchalnyi posibnyk [Economic law: tutorial]*. Kyiv : Pravova yednist [in Ukrainian].
6. Novoshytskyi, A. N. (1975). *Effektyvnost vypolneniia systemoi sanktsyi kompensatsyonnoi funktsii [The effectiveness of the system of sanctions compensation function]*. Donetsk [in Russian].
7. Armash, N. O., Slinko, I. V. (2006). *Metodyka otrymannia, perevirky ta realizatsii informatsii shchodo koruptsiinykh diian [A method for obtaining, verifying and implementing information on corruption acts.]*. *Derzhava ta rehiony (Seriiia «Pravo»)*, 1, 7-14 [in Ukrainian].
8. Bezzubov, D. O. (2015). *Pravova bezpeka pidprijemstva v Ukraini (hospodarsko-pravovy aspekt) [Legal security of the enterprise in Ukraine (economic and legal aspect)]*. *Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriiia: Yurydychni visnyk «Povitriane i kosmichne pravo»*, 3(36), 119 – 125.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2019

УДК 681.3.06

Бурян Олександр Андрійович,
аспірант кафедри державно-правових дисциплін
та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
max.yarmol@gmail.com

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО ЯК ОДНА ІЗ ЗАГРОЗ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті проведено дослідження впливу засобів масової інформації на суспільство, основні тенденції розвитку та напрямки використання традиційних та інноваційних методів передачі інформації з метою формування необхідної громадської думки. Зазначено, що засоби масової інформації є не просто суб'єктами впливу на масову свідомість, але й інструментом за допомогою якого здійснюється безпосереднє її формування. У зв'язку з цим, розглянуто роль медіа як одного з найголовніших джерел інформації про навколишній світ, а також потенційні спроби свідомого перекручення та викривлення фактів об'єктивної реальності як загрози національній безпеці України.

Ключові слова: засоби масової інформації, суспільство, інформація, медіа, громадська думка, національна безпека.

Buran O. SOCIAL MEDIA AND THEIR INFLUENCE ON PUBLIC AS ONE OF THE THREAT OF UKRAINE'S NATIONAL SECURITY IN THE SPHERE OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES

In the article researched influence of social media on society, main development trends and ways of using traditional and modern methods of transferring information with a goal to forming necessary public opinion. It is noted that mass media are not just subjects of influence on the mass consciousness, but also a tool through which it is directly formed. In this regard, the role of the media as one of the most important sources of information about the surrounding world, as well as potential attempts of conscious distortion and distortion of the facts of objective reality as a threat to national security of Ukraine are considered.

Key words: social media, society, information, media, public opinion, national security.

Постановка проблеми. В сьогоденні, засоби масової інформації (далі – ЗМІ) відіграють чи не найголовнішу роль у сучасному політичному житті більшості держав. Вони виступають основним суб'єктом формування в суспільстві громадської думки про події та явища, що відбуваються в світі та в кожній окремо взятій країні.

Разом з тим, проведене узагальнення вітчизняного досвіду свідчить про те, що в останні роки засоби масової інформації стають знаряддям політичної й економічної боротьби, аніж об'єктивно висвітлюють факти. Вітчизняна ділова еліта усвідомила потенціал медіа, а також те, що політична рентабельність значних вкладень у них може надати вагомий преференції.

Таким чином, існує необхідність аналізу рівня впливу ЗМІ на світогляд суспільства, можливостей медіа щодо використання та поширення необхідних думок та тверджень на користь третіх осіб, та розгляд вказаної

проблеми у якості загрози національній безпеці України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вплив ЗМІ (як друкованих видань так і інтернет-ресурсів) на суспільство у різних аспектах розглядався у роботах таких вчених: В. В. Бадрака, Л. В. Губерського, В. С. Єлінського, Є. Є. Камінського, Є. А. Макаренка та ін.

У той же час Б. А. Кормич ретельно досліджував проблему визначення організаційно-правових основ інформаційної безпеки України через призму впливу ЗМІ на суспільну думку, а А. І. Марущак – питання розмежування повноважень органів державної влади, місцевого самоврядування та окремих представників громадськості у сфері регулювання інформаційної діяльності та доступу до інформації.

Вказане свідчить, що вплив ЗМІ на суспільство має динамічний характер та стійку тенденцію до змін форм та методів подачі інформації, а тому вимагає постійного вивчення та аналізу.

Метою статті є дослідження впливу ЗМІ на громадськість та доцільність перевірки основних методів впливу та інструментів, що використовуються представниками мас-медіа для досягнення певних завдань та цілей та їх ефективність на практиці.

Виклад основного матеріалу. З огляду на існуючу проблему, визначення важливості ролі медіа у контексті формування світогляду людини, недостатня увага з боку органів державної влади, громадських організацій і журналістів до проблем недостатнього правового врегулювання статусу ЗМІ, їх тотальної комерціалізації та монополізації, диктату власників ЗМІ та неефективного впливу на їх редакційну політику з боку держави може призвести до ситуації, коли маніпулювання суспільною свідомістю стане основною функцією вітчизняних засобів масової інформації. У такому випадку ЗМІ можуть стати зняряддями масової пропаганди й агітації, за допомогою яких ті чи інші особи або групи осіб будуть формувати громадську думку, тобто інструментом боротьби між ними. У свою чергу, це може призвести до істотної деформації демократичної системи суспільства, наслідком якої стане подальше розростання низки негативних явищ - тіньової економіки, організованої злочинності, корупції, встановлення влади «сильної руки», виникнення інформаційної залежності від іноземних суб'єктів тощо через брак у вітчизняних ЗМІ повної та об'єктивної інформації.

В умовах існування альтернативних каналів інформації сучасні ЗМІ повинні мати приблизно однаковий потенціал впливу на громадськість (популярність, рівень довіри тощо). У такому випадку не буде мати значення кількість іноземних інформаційних компаній, які працюють на території держави, - їх вплив буде адекватно врівноважений діяльністю вітчизняних. І навпаки, при малопотужних вітчизняних інформаційних ресурсах існує можливість повної інформаційної ізоляції цілих регіонів чи навіть держав завдяки діяльності іноземних ЗМІ [1, с.427].

Існуючі у суспільстві соціальні норми, прагнення, потреби і громадська думка значною мірою формуються ЗМІ. Цей процес має одну характерну особливість: комунікація має односторонній характер, тобто характер інформування. Ми маємо право довіряти або не довіряти отриманій інформації, але вступити у дискусію з телевизором чи газетою не можемо з тієї ж причини, з якої не говоримо з тролейбусом. Колонка «листи читачів» не виправляє зазначеного недоліку, оскільки у дискусію вступає лише мізерна частина споживачів інформації, а недоцільність публікування усіх листів надає можливість редакторам вибирати із маси листів лише ті, які відповідають поглядам ЗМІ [1, с. 238].

Усі споживачі інформації через ЗМІ індивідуально обробляють однакові факти. Однак специфікою сучасних ЗМІ (а особливо найбільш поширених та ефективних з них - телебачення та радіомовлення) є те, що інформаційні повідомлення передаються не у вигляді власне фактів, а як готові твердження, висновки, аналітичні матеріали. Споживач позбавлений можливості вести дискусію з «опонентом» і найчастіше сприймає на віру якісно підготовлений матеріал від авторитетних джерел. Обговорення не є публічним у комунікаційному (не юридичному) розумінні - споживачі отримують інформацію особисто.

Вплив ЗМІ може мати короткостроковий та довгостроковий характер. Реакція на конкретне повідомлення, новину, подію є швидкоплинною. Комплексний та постійний вплив різноманітних каналів інформації зачіпає глибинні пласти громадської та людської свідомості [1].

Глобальні ЗМІ формують універсальну, глобальну систему цінностей. Для суспільства, що розвивається, побудова, підтримка та захист символічної системи є одним з основних завдань. Якщо руйнується символічна система, то суспільство різко змінює традиційні схеми поведінки, що може мати непередбачувані наслідки. Під загрозою можуть виявитися символи, які формують із суспільства націю, народ.

Деструктивний вплив на існуючу в суспільстві систему цінностей (символьну систему) здійснюється насамперед завдяки інформації та ЗМІ як універсальних каналів її передачі. Зазначену тенденцію можемо розглядати як небажану, але невід'ємну складову лібералізації. Тому говорити, що це цілеспрямований вплив саме західних спецслужб (чи якихось інших) не доводиться [2, с. 164].

Стверджувати, що ЗМІ мають необмежені можливості прямого формування громадської думки, безпосереднього визначення, наприклад, результатів голосування, буде неправильно. Але незаперечним є той факт, що саме ЗМІ визначають, що є найактуальнішим на сьогодні. Актуальність у ринкових відносинах визначає попит, у політиці - рейтинг. При цьому рейтинг має набагато більшу залежність від висвітлення у ЗМІ, аніж від внесення змін у передвиборні програми.

Цілком можливо дійти до висновку, що ЗМІ є не просто суб'єктами впливу на масову свідомість, але й інструментом, за допомогою якого здійснюється безпосереднє її формування. Формуючи в такий спосіб нові,

часто відірвані від життя міфи та стереотипи, ЗМІ створюють свою реальність. При цьому, оскільки така реальність сприймається значною кількістю споживачів одночасно, саме вона стає такою, що заслуговує на довіру [3, с. 65].

Саме тому засоби масової інформації функціонально найбільш підходять на роль інформаційної зброї.

Відповідно до Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» від 23.09.1997 р. № 538/97-ВР [4], Національна рада є єдиним державним органом, що здійснює видачу ліцензій телерадіоорганізаціям на всі види телерадіомовлення - ефірне, кабельне, дротове (кабельне), супутникове і на ретрансляцію телерадіопрограм (передач), визначає порядок, умови, процедуру ліцензування, а також згідно із законодавством може залишати заяви телерадіоорганізацій без розгляду або відмовляти їм у продовженні ліцензії [4].

Порядок видачі ліцензій регламентується Положенням про порядок видачі ліцензії провайдера програмної послуги, що було затверджене рішенням Національної ради з питань телебачення і радіомовлення від 28.12.2011 р. № 2979 [5].

З огляду на поширеність, доступність та популярність телебачення воно виступає найефективнішим засобом доведення інформації до широких верств населення. Така характеристика не могла залишитися поза увагою держави, яка зацікавлена в повному та своєчасному висвітленні діяльності її органів (бажано з привабливої сторони). Крім цього, у випадках виникнення надзвичайних ситуацій (стихійні лиха, техногенні катастрофи, оголошення війни) існує невідкладна необхідність доведення інформації до населення саме у такий спосіб.

Із цією метою Законом України «Про телебачення і радіомовлення» передбачено обов'язок державних телерадіоорганізацій безкоштовно передавати офіційні повідомлення Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та Конституційного Суду України на територію всієї країни, а офіційні повідомлення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад народних депутатів, місцевих державних адміністрацій - на підвідомчу їм територію [6].

Українське телебачення сьогодні – це низка загальнонаціональних, регіональних і місцевих телекомпаній. При цьому під час отримання телекомпаніями ліцензій питання про стратегію розвитку інформаційного простору, а тим більше про інформаційну безпеку не стояло на порядку денному. В результаті Україна сьогодні фактично не має власних освітнього, культурного, спортивного, дитячого каналів. Необхідно враховувати, що велику частку ефіру займає трансляція реклами - до 25 %, яка є класично маніпулятивним матеріалом. Крім цього, найбільш рейтинговими в Україні є комерційні канали. Державне телебачення значно програє комерційному за бюджетними, рекламними та іншими показниками.

Різниця в обсягах надходжень від реклами між комерційними і державними каналами виступає «лакмусовим папірцем» оцінки ефективності діяльності телеканалу в інформаційному просторі.

В Україні зареєстровано кілька десятків інформаційних агентств. Однак справді впливовими на сьогодні можна вважати лише три з них: «Укрінформ», «УНІАН» та «Інтерфакс-Україна».

Державне інформаційне агентство України (далі – Укрінформ) щоденно постачає інформацію (з них дві - англійські) для понад 1000 вітчизняних і закордонних суб'єктів інформаційного ринку, зокрема для 300 місцевих періодичних видань. Серед недержавних інформаційних агентств впливовими є «Інтерфакс-Україна» та «Українське незалежне інформаційне агентство «Новини» (УНІАН). Їх передплатниками є практично всі центральні й переважна більшість регіональних ЗМІ. Решта інформаційних агентств має обмежений вплив на формування інформаційного простору України.

Характерною рисою діяльності українських інформаційних агентств є їх територіальна обмеженість: це агентства, які подають інформацію про Україну і їх філіали також обмежені кордонами нашої держави. Водночас, що потужні іноземні агентства (британське «Rater», французькі «France press», «Galas», американське «Associated press», російське «РІА-Новости» тощо) мають розгалужену світову мережу власних філій і великі можливості для формування громадської думки не тільки про власну державу, але й про події в інших, тому залежність від іноземних інформагентств має негативний вплив на національну безпеку [1].

Отже, можемо виокремити три основних канали масової комунікації: телебачення, радіо, преса. Кожний із зазначених видів ЗМІ має свої особливості, що визначають успішність його впливу на аудиторію.

Свобода слова та право на отримання інформації є особистою свободою особи та громадянина, яку він реалізує для задоволення власних духовних та комунікаційних потреб. Окремо нагадаємо про свободу підприємницької діяльності, метою якої є отримання прибутку. В процесі масової комунікації споживачі інформаційних послуг виступають пасивною стороною, а ЗМІ - активно. Завдання ЗМІ - привернути увагу пасивного глядача, розважити, не надокучати та заробити на цьому. Інформування не є пріоритетним завданням ЗМІ, оскільки вимагає зосередженої уваги, аналізу, а тому швидко втомлює. Щоб інформування не втомлювало, його також роблять розважальним, сенсаційним та емоційно насиченим. Засоби вирішення поставлених завдань, природно, більше спрямовані до емоційно-психологічної, а не раціональної частини свідомості [7, с. 84].

Нераціональний, емоційно-психологічний інформаційний вплив є маніпулятивним за своєю природою. Альтернативи маніпулятивному характеру діяльності ЗМІ в умовах їх підпорядкування комерційному принципу фактично немає.

Використання свободи слова з підприємницькою (комерційною) метою вимагає окремого розгляду з

огляду на особливий правовий статус суб'єктів поширення інформації. Отримання прибутку шляхом задоволення інформаційних потреб споживачів є змістовною характеристикою діяльності ЗМІ. Організаційною формою майже усіх сучасних ЗМІ є різноманітні види юридичних осіб - суб'єктів господарської діяльності.

Поряд з цим існує інший вектор впливу на стан інформаційної безпеки суспільства. Це вплив на діяльність самих ЗМІ. Проведений аналіз свідчить про низку факторів, які впливають на галузь. Особливу увагу, на нашу думку, необхідно приділити чотирьом з них [1].

Перший - це вплив нормативно-правового регулювання діяльності ЗМІ. Нормами національного законодавства встановлюються правовий статус, обмеження у діяльності ЗМІ, особливості ліцензування, відповідальності, а також особливий порядок діяльності, наприклад, протягом виборчого процесу.

Водночас значна кількість нормативних актів, які регулюють діяльність ЗМІ та інших суб'єктів в інформаційній сфері України, є недосконалими, часто залишаються неузгодженими між собою або ж містять положення, що виключають одне одного. Як приклад можна назвати невизначеність правового статусу Інтернет-видань та їх співробітників у чинному законодавстві.

Тому в умовах зростання відвертої заангажованості ЗМІ політичними, економічними, фінансовими та кримінальними структурами перед вітчизняним законодавцем невідворотно постало питання про необхідність раціонального законодавчого врегулювання діяльності засобів масової інформації. Проте необхідно уникнути двох крайнощів - надмірного адміністрування та «свободи без кордонів». Для цього слід сформувати чітку громадську позицію щодо зменшення впливу існуючих негативних факторів на загальну ситуацію в країні.

Засоби й технології впливу на сферу мас-медіа в демократичному суспільстві не повинні вичерпуватися правовим регулюванням діяльності ЗМІ. Правове (державне) регулювання спирається лише на норми регламентування діяльності ЗМІ, що встановлюються й охороняються державою. При цьому формальні правила не можуть враховувати всіх традицій та особливостей вітчизняної журналістики.

Другий - це комерціалізація діяльності ЗМІ, тобто їх спрямованість, в першу чергу, на отримання прибутку (а зовсім не на об'єктивне інформування суспільства), що часто пояснюється законами розвитку економіки та необхідністю вільної конкуренції на медіа-ринку. З огляду на особливості психології людини через ЗМІ найкраще продаються насильство, секс, розважальні програми, які несуть мінімум змістового навантаження. Це також можуть бути матеріали, підготовлені на замовлення, цикли передач і статей, спрямовані на створення або підтримку позитивного іміджу владних чи бізнес-структур, а інколи навіть іноземних суб'єктів [8].

Таким чином, економічні чинники у поєднанні з диктатом з боку власників ЗМІ часто призводять до того, що їхнім працівникам часто важко відстояти свою позицію. Обслуговуючи інтереси конкретних комерційних структур та з метою збереження або збільшення обсягів тиражу ЗМІ поширюють насамперед інформацію, яка привертає увагу найбільшого числа громадян, навіть якщо вона відноситься до розряду скандальної чи низькосортної.

Тому при застосуванні ринкового (економічного) регулювання діяльності ЗМІ слід обов'язково враховувати, що вільна конкуренція не завжди гарантує реальний плюралізм думок. Іншими словами, ринкова конкуренція створює ринкову цензуру.

Третій – це залежність від власника, в яку попадають ЗМІ, що пройшли процес акціонування. Внаслідок ринкових перетворень в інформаційній сфері майже всі вони представляють інтереси або окремих фінансово-політичних груп, або іноземних замовників. До цього необхідно додати, що часто власниками ЗМІ виступають іноземні юридичні або фізичні особи.

Проблема редакційної залежності від власника ЗМІ не є виключно українським надбанням. Її розв'язанню на правовому рівні присвячено Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи «Про заходи забезпечення прозорості засобів масової інформації» від 22 листопада 1994 р. (далі – Рекомендація), в якій ідеться про друковані засоби масової інформації [9].

Перший принцип Рекомендації присвячено доступу громадськості до інформації про ЗМІ. В ньому зазначено, що члени суспільства на справедливих і неупереджених підставах повинні мати доступ до визначених основних даних про ЗМІ для того, щоб вони могли сформувати власну думку щодо оцінки відомостей, ідей і думок, які поширюються засобами масової інформації [10].

У зв'язку з цим, Рекомендація також розглядає основні види даних, надання яких повинно гарантувати прозорість друкованих ЗМІ. Так, відповідно до 6-го принципу цієї Рекомендації, інформацію, яка підлягає оприлюдненню, на нашу думку, можна поділити на п'ять основних категорій:

- відомості, що характеризують осіб або органи, які беруть участь у видавничій структурі підприємства друку, а також ступінь участі цих осіб і органів у цій структурі;
- відомості про інтереси друкованого видання;
- відомості про осіб або органи (крім тих, хто безпосередньо зайнятий у структурі видання), стосовно яких існує ймовірність, що вони можуть впливати на редакційну політику видань, якими керують;
- відомості про редакційну політику або політичну орієнтацію газет чи інших видань;
- відомості про фінансові результати діяльності видавничої структури і про поширення її продукції.

У вітчизняних умовах інформація про власника ЗМІ може бути віднесена до комерційної таємниці. Це дозволяє власникам приховано впливати на редакційну політику та безперешкодно розміщувати у виданнях інформацію замовного характеру. Водночас, Цивільний кодекс України визначаючи перелік майнових прав,

пов'язаних з правом інтелектуальної власності щодо комерційної таємниці (статті 55 - 58 ЦК України) [11] не встановлює правовий режим комерційної таємниці, порядок віднесення інформації до комерційної таємниці, підстави виникнення права суб'єктів на комерційну таємницю, порядок доступу до комерційної таємниці.

З одного боку, держава захищає права суб'єктів господарювання на інформацію, а з іншого - надає представникам багатьох органів державної виконавчої влади право доступу до інформації, що захищається. За підрахунками фахівців більше ніж 30 міністерств, відомств та державних комітетів наділені правом контролю за окремими сферами діяльності підприємств. Вони виконують покладені на них завдання і функції на підставі спеціальних законів, що регламентують їх правовий статус та які з точки зору правового захисту комерційної таємниці вступають у протиріччя із законами, що містять норми, пов'язані із захистом комерційної таємниці підприємства [12, с. 19].

ЗМІ є найзручнішим та найрозповсюдженішим каналом поширення інформації у сучасному світі. Сучасний стан інформаційних технологій зробив можливим одночасне сприйняття однакової інформації в режимі on-line.

Українське законодавство визнає наступні види ЗМІ: телебачення, радіомовлення та пресу. За всіма ознаками до цього переліку слід додати Інтернет, однак на рівні законодавства цього не зроблено. Кожен із цих видів ЗМІ має власні особливості сприйняття споживачами.

Найпоширенішим та найефективнішим засобом маніпулятивного впливу є телебачення. Разом з цим стрімкий розвиток Інтернет та його можливості з передачі текстової й аудіовізуальної інформації дозволяє прогнозувати вихід Інтернет на провідні позиції серед ЗМІ.

На сучасному етапі в нашій країні не існує ЗМІ в повному розумінні, а існують засоби масової пропаганди й агітації, за допомогою яких ті чи інші політичні сили формують суспільну думку. Тому зростає значення узагальнення й впровадження на законодавчому та практичному рівнях сучасних підходів до забезпечення незалежності ЗМІ, обмеження впливу на них олігархічних і кланових структур, з одного боку, та протидії залежності ЗМІ - з іншого [1, с. 273].

Як показує практика, сьогодні Українською державою вже багато зроблено в напрямі оптимізації її інформаційної політики та діяльності. Ці проблеми активно досліджуються представниками різних наук. Результати досліджень викладено у наукових працях вітчизняних фахівців О. Зернецької, Є. Макаренко, Г. Почепцова, М. Ожевана, О. Шевченко, О. Флор та ін., в яких розглядаються концептуальні засади інформаційної політики, проблеми інформаційної безпеки, формування іміджу України та масових комунікацій. Проте серед інших невирішених проблем, що стосуються формування позитивного сприйняття України у внутрішньому та зовнішньому інформаційних просторах, залишається, на наш погляд, проблема подолання інформаційних загроз, пов'язаних з виходом суперечливої за своїм змістом інформації.

У державі має існувати спеціальний механізм попередження та регулювання витоку несприятливої для іміджу країни інформації. У першу чергу, сама держава повинна турбуватися про запобігання витоку суперечливих повідомлень як від представників держави, так і від журналістів.

Держава повинна не лише встановлювати порядок визначення та упорядкування діяльності з таємною інформацією (у цьому напрямі вже досить багато зроблено), але й здійснювати демократичний контроль над поширенням нетаємної інформації. І це не заклик повернутися до цензури чи якихось законодавчих обмежень. Свободу доступу та поширення інформації має супроводжувати контроль за засобами масової інформації і комунікації, які в наш час комерціалізовані, монополізовані та дуже часто виражають інтереси їхніх власників, а не інтереси суспільства. Абсолютної свободи інформації ніколи не було і не буде. Лише гармонійна рівновага між свободою та контролем дозволять забезпечити консенсус у суспільстві та захистити національно-державні інтереси, яким загрожує безсистемне та неконтрольоване поширення інформації щодо країни, її державних органів, їх політики та діяльності у національному та міжнародному інформаційному просторі [13, с. 549].

Досвід інших країн свідчить, що збалансування свободи інформації та контролю за нею, державне регулювання витоку інформації із державних установ та від посадових осіб, що уособлюють владні рішення та позиції, здійснюється за допомогою менеджменту новин, який дозволяє керувати процесом комунікацій через посередництво новин, які відображають зацікавленість громадської думки тими чи іншими проблемами.

Висновки. Проаналізувавши та дослідивши основні види загроз для національної безпеки України у сфері використання інформаційних технологій можна зробити висновок, що інформаційна безпека будь-якої держави забезпечується проведенням єдиної державної політики національної безпеки в інформаційній сфері відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм, системою заходів політичного, економічного, соціального, військового характеру, які є адекватними існуючим та потенційним загрозам і викликам національним інтересам особи, суспільства та держави в інформаційній сфері, а також наявним можливостям держави здійснювати управління ними.

Загрози інформаційній безпеці держави виявляються, контролюються, ліквідовуються та попереджаються системою державних органів котрі приймають та забезпечують реалізацію нормативно-правових актів, що регулюють питання захисту національної безпеки України у сфері використання інформаційних технологій та іншими суб'єктами інформаційної сфери.

ЗМІ відіграють чи не найголовнішу роль у сучасному політичному житті більшості держав. Вони виступають основним суб'єктом формування в суспільстві громадської думки про події та явища, що відбуваються в світі та в кожній окремо взятій країні.

Разом з тим, проведене узагальнення вітчизняного досвіду свідчить про те, що в останні роки засоби масової інформації швидше були знаряддям політичної й економічної боротьби, аніж об'єктивно висвітлювали факти. Вони стали основною ареною, на якій розгортаються баталії між економічними й бюрократичними кланами.

З огляду на це недостатня увага з боку органів державної влади, громадських організацій і журналістів до проблем недостатнього правового врегулювання статусу ЗМІ, їх тотальної комерціалізації та монополізації, диктату власників ЗМІ та неефективного впливу на їх редакційну політику з боку держави може призвести до ситуації, коли маніпулювання суспільною свідомістю стане основною функцією вітчизняних засобів масової інформації. В такому випадку ЗМІ можуть стати знаряддями масової пропаганди й агітації, за допомогою яких ті чи інші особи або групи осіб будуть формувати громадську думку, тобто інструментом боротьби між ними.

В сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства інформація виступає будівельним матеріалом в процесі створення суверенної, демократичної, незалежної, соціальної, правової держави і міцність цієї держави залежить від того матеріалу з якого вона будується. Ворогуючі сторони намагаються завадити цьому будівництву, а то й зовсім зруйнувати об'єкт будівництва. В свою чергу, завданням держави та всього українського народу є недопущення використання в процесі будівництва не якісного, небезпечного, ворожого матеріалу – інформації. Лише повне, всеохоплююче наповнення та забезпечення національного інформаційного простору власним якісним матеріалом на будь-якому етапі будівництва (науково-технічному, духовно-культурному, освітньому, соціально-економічному, політичному, військовому) нашої держави забезпечить не проникність, або принаймні значно ускладнить таке проникнення, ворожого інформаційного матеріалу, шкідливого та небезпечного для будівництва нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): Підручник / за ред. Є.Д. Скулиша. К.: КНТ, 2010. 776 с.
2. Ольшанский Д.В. Политический PR. СПб.: Питер, 2008. 544 с.
3. Мельник Д.С., Лашкет О.С. Запобігання маніпулюванню суспільною свідомістю з використанням засобів масової інформації. Юридичний радник. 2006. № 3 (11). С. 133-137.
4. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення: Закон України від 23 вер. 1997 р. №538/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/97-%D0%B2%D1%80>.
5. Про затвердження Положення про порядок видачі ліцензії провайдера програмної послуги: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 28 груд. 2011 р. №2979. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0351-12>
6. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 груд. 1993 р. № 3759-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>.
7. Марущак А.І. Правомірні засоби доступу громадян до інформації: Науково-практичний посібник. Біла церква: Буква, 2006. 432 с.
8. Протидія негативному впливу інформаційної пропаганди іноземних та вітчизняних засобів масової інформації на об'єднання українського суспільства навколо ідей української державності. URL: http://dnipr.dp.gov.ua/OBLADM/dneprr_da.nsf/docs/6FA7E8C43571BCF7C2257E0B00496563?OpenDocument&PrintForm
9. Рекомендація № R (94) 13 Комітету міністрів Ради Європи державам-учасникам «Про заходи забезпечення прозорості засобів масової інформації» від 22 листоп. 1994 р. № R(94), R(94). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_092
10. Савельев Д. Некоторые проблемы международного права телекоммуникаций. Интернет-сторінка «Право та інтернет». URL: https://portalus.ru/modules/internationallaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1164101617&archive=1447002065&start_from=&ucat=&
11. Цивільний кодекс України: Кодекс від 6 січ. 2004 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
12. Сляднева Г. Правове регулювання доступу державних органів до комерційної таємниці. Підприємництво, господарство і право. 2005. № 10. С. 55-58.
13. Петрик В.М. Забезпечення інформаційної безпеки держави: підручник; за заг.ред. О.А. Семченка та В.М. Петрика. К.: ДНУ «Книжкова палата України», 2015. 672 с.

REFERENCES:

1. Ostroukhov, V. V., Petryk, V. M., Prysiazhniuk, M. M. (2010). *Informatsiina bezpeka (sotsialno-pravovi aspekty): Pidruchnyk [Information security (socio-legal aspects): Textbook]*. K.: KNT [in Ukrainian].
2. Olshanskiy, D. V. (2008). *Politicheskii PR [Political PR]*. SPb.: Pyter [in Russian].
3. Melnyk, D. S., Lashket, O. S. (2006). *Zapobihannia manipuliuvanniu suspilnoiu svidomistiu z vykorystanniam zasobiv masovoi informatsii [Prevention of manipulation of public consciousness with the use of mass media.]*. *Yurydychnyi radnyk*, 3(11), 133-137 [in Ukrainian].
4. Pro Natsionalnu radu Ukrainy z pytan telebachennia i radiomovlennia: Zakon Ukrainy vid 23 ver. 1997 r. №538/97-VR [About the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting: Law of Ukraine dated September 23, 1997 No. 538/97-BP]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok vydachi litsenzii provaidera prohramnoi posluhy: Rishennia Natsionalnoi rady Ukrainy z pytan telebachennia i radiomovlennia vid 28 hrud. 2011 r. №2979 [About approval of the Regulations on the procedure for issuing a license for a software service provider: Decision of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting dated December 28, 2011 No. 2979]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0351-12> [in Ukrainian].
6. Pro telebachennia i radiomovlennia: Zakon Ukrainy vid 21 hrud. 1993 r. № 3759-XII [On Television and Radio Broadcasting: Law of Ukraine dated December 21, 1993 No. 3759-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12> [in Ukrainian].
7. Marushchak, A. I. (2006). *Pravomirni zasoby dostupu hromadian do informatsii: Naukovo-praktychnyi posibnyk [Lawful means of access of citizens to information: Scientific and practical guide.]*. Bila tserkva: Bukva [in Ukrainian].
8. Protydiia nehatyvnomu vplyvu informatsiinoi propahandy inozemnykh ta vitchyznianskykh zasobiv masovoi informatsii na obiednannia ukrainskoho suspilstva navkolo idei ukrainskoi derzhavnosti [Combating the negative influence of informational propaganda of foreign and domestic mass media on the association of Ukrainian society around the ideas of Ukrainian statehood Combating the negative influence of informational propaganda of foreign and domestic mass media on the association of Ukrainian society around the ideas of Ukrainian statehood]. Retrieved from http://dnipr.dp.gov.ua/OBLADM/dnopr_rda.nsf/docs/6FA7E8C43571BCF7C2257E0B00496563?OpenDocument&PrintForm [in Ukrainian].
9. Rekomendatsiia № R (94) 13 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-uchasnytsiam «Pro zakhody zabezpechennia prozorosti zasobiv masovoi informatsii» vid 22 lystop. 1994 r. № R(94), R(94) [Recommendation No. R (94) 13 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to the member states "On Measures to Ensure Transparency of the Mass Media" of November 22, 1994, No. R (94), R (94)]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_092 [in Ukrainian].
10. Savelev, D. Nekotorye problemy mezhdunarodnogo prava telekommunikatsii [Some problems of international telecommunications law]. *Internet-storinka «Pravo ta internet»*. Retrieved from https://portalus.ru/modules/internationallaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1164101617&archive=1447002065&start_from=&ucat=& [in Russian].
11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Kodeks vid 6 sich. 2004 r. № 435-IV [Civil Code of Ukraine: Code of January 6, 2004 No. 435-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
12. Sliadnieva, H. (2005). Pravove rehuliuвання доступу derzhavnykh orhaniv do komertsiiinoi taiemnytsi [Legal regulation of the access of state bodies to commercial secrets]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 10, 55-58 [in Ukrainian].
13. Petryk, V. M. (2015). *Zabezpechennia informatsiinoi bezpeky derzhavy: pidruchnyk [Providing information security of the state: a textbook]*. K.: DNU «Knyzhkova palata Ukrainy» [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.03.2019

УДК 347.73(477) : 336. 146/147

Владова Олена Іванівна,
аспірант кафедри державно-правових
дисциплін та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
vladovalena07@gmail.com

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

У статті досліджено особливості адміністративно-правового статусу Рахункової палати як суб'єкту вищого фінансового контролю. Проаналізовано складові елементи адміністративно-правового статусу, зокрема: склад, структура, статус, принципи діяльності, повноваження та організаційна будова.

Ключові слова: Рахункова палата, адміністративно-правовий статус, фінансовий контроль.

Vladova O. ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE ACCOUNT CHAMBER

The article analyzes the peculiarities of the administrative and legal status of the Accounting Chamber as the subject of higher financial control. The analysis of the constituent elements of the administrative-legal status, in particular, composition and structure, status, principles of activity, powers, organizational structure. It was determined that objects of control of the Accounting Chamber during the exercise of the powers specified in part one of this Article are state bodies, local self-government bodies, other budget institutions, including foreign diplomatic institutions of Ukraine, business entities, public or other organizations, funds compulsory state social and pension insurance, the National Bank of Ukraine and other financial institutions.